

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی خراسان شمالی

مرکز آموزشی، پژوهشی و درمانی امام حسن (ع)

عقرب گزیدگی

عقرب ها بیشتر روزها پنهان می شوند و شب ها به فعالیت می پردازند و به اماکن مرطوب و خفه علاقه دارند و از این جهت ممکن است شب در کفش های شما داخل شوند.

نشانه های زیر معمولاً پس از عقرب گزیدگی مشاهده می شود:

- ۱- درد شدید در محل گزش
- ۲- تورم و برجستگی وسیع همراه با فرورفتگی (در اثر ورود نیش) در وسط آن
- ۳- تغییر رنگ محل از قرمزی تا کبودی
- ۴- خارش و سوزش شدید
- ۵- بی حسی و احساس گزگز یا سوزن سوزن شدن در اطراف محل گزش
- ۶- حساسیت شدید نسبت به لمس (تشدید درد در صورت برخورد دست یا لباس)
- ۷- احساس ضعف و خستگی
- ۸- خواب آلودگی
- ۹- بی قراری و اضطراب
- ۱۰- درد و گرفتگی عضلات اندام

۱۱- احساس سوزش و خارش لب ها، زبان، حلق و گلو

۱۲- افزایش ترشح بزاق (آب دهان)

۱۳- اختلال تکلم

۱۴- تپش قلب

۱۵- تند شدن تنفس و احساس تنگی نفس

۱۶- تب خفیف

اقدامات و درمان

۱- دور کردن بیمار از محل

۲- بی حرکت کردن بیمار و عضو گزیده شده

۳- استفاده از کمپرس سرد برای کمک به جذب آهسته سم در بدن

۴- رساندن مصدوم به نزدیک ترین مرکز درمانی

۵- با توجه به وضعیت مصدوم در مراکز درمانی

۶- تزریق پادزهر

۷- بررسی وضعیت تنفس و هوشیاری بیمار در صورت مشکلات تنفسی انجام اقدامات لازم

۸- در صورت تشنج، کنترل آن

۹- درمان کرامپ های (گرفتگی) عضلانی

۱۰- تسکین درد

پس از ترخیص تا زمان بهبودی به نکات زیر توجه کنید

۱- علائم موضعی مانند درد و تورم حداقل به مدت ۳-۱ روز (۲۴ تا ۷۲ ساعت) ادامه می یابند.

۲- در طول چند روز آینده ممکن است دچار احساس ضعف، بی حالی، خستگی، بی اشتها، خفیف و علائم

شبه سرماخوردگی (مثل تب خفیف، سردرد و درد عضلانی) باشید و نیاز به استراحت کافی خواهید داشت،

بهبتر است در این مدت به هیچ وجه تنها نمانید و حتما توسط یکی از افراد خانواده یا نزدیکان به خصوص در زمانی که به خواب می روید مراقبت شوید، این فرد باید هنگام خواب هر ۴-۲ ساعت وضعیت تنفسی شما را از نظر تند یا صدادار شدن نفس ها یا بروز خس خس سینه و سختی تنفس بررسی کند.

۳-خنک کردن ضایعه باعث کاهش احساس درد و خارش می شود، می توانید از دوش آب سرد، کمپرس سرد یا کیسه ی یخ در طول ۷۲-۲۴ ساعت استفاده کنید (کیسه ی یخ را در یک پوشش پارچه ای پیچیده و به مدت ۲۰ دقیقه بر روی پوست قرار دهید، از تماس مستقیم یخ با پوست جلوگیری نمایید، این کار را می توانید با فاصله ی ۱ ساعت تکرار کنید)

۴-برای کاهش تورم می توانید اندام خود را (هنگام خوابیدن یا نشستن) بالاتر از سطح بدن قرار دهید (یک یا دو عدد بالش را در زیر اندام خود به شکلی قرار دهید که دست یا پای شما بر روی آن تکیه کرده و در ارتفاع بالاتر از قلب قرار بگیرد) این کار به خصوص در ۲۴ ساعت اول موثر خواهد بود .

۵-در صورتی که هنگام ترخیص داروی خاصی برای شما تجویز شده است فقط همان دارو را طبق دستور مصرف کنید.

۶-برای کاهش درد و ناراحتی می توانید داروهای ضد درد معمولی مثل استامینوفن، بروفن، ناپروکسن یا ژلوفن مصرف کنید، توصیه می شود از مصرف آسپرین خودداری نمایید.

۷-از خاراندن ضایعه خودداری کنید، خارش باعث زخمی شدن و بروز عفونت شدید پوستی می شود

۸-ناخن های خود را کاملا کوتاه نگاه دارید تا در صورت خاراندن ناخواسته ی ضایعه به خصوص در خواب پوست شما دچار زخم و عفونت نشود.

۹-برای کاهش احساس خارش شدید می توانید از پمادهایی مثل کالامین، کالاندولا یا کورتون های خفیف (هیدروکورتیزون) بر روی پوست استفاده کنید.

۱۰-از الکل یا بتادین یا آب اکسیژنه بر روی ضایعه استفاده نکنید.

۱۱-عقرب گزیدگی اغلب نیاز به پانسمان و پوشیده شدن با باند و گاز استریل ندارد و در صورت نیاز به انجام آن هنگام ترخیص به شما اطلاع داده می شود .

- ۱۲- گرما در اغلب موارد باعث تشدید قرمزی و التهاب ضایعات و بیشتر شدن احساس خارش می شود بنابراین باید از گرم شدن آن (مثلا تماس با آب گرم، بخار آب داغ، فعالیت در هوای گرم) پرهیز شود
- ۱۳- تابش مستقیم آفتاب بر روی ضایعه را کاملا محدود کنید
- ۱۴- لباس های کاملا نخی و پوشیده با آستین و پاچه های بلند بر تن کنید تا تماس ضایعه با مواد مختلف باعث تحریک آنها نشود، دقت کنید که لباس ها کاملا گشاد و آزاد باشند تا تماس خود آن ها با پوست باعث تشدید درد و ناراحتی نگردد.
- ۱۵- تماس خود با گل ها و گیاهان (مثلا حضور در باغ یا پارک یا گل فروشی) را تا حد امکان محدود کنید
- ۱۶- به طور مرتب استحمام کرده و پوست را کاملا تمیز نگاه دارید تا از بروز عفونت های ثانویه پیش گیری شود
- ۱۷- از صابون ها یا مواد شوینده جلوگیری نموده و بلافاصله پس از شستشو محل گزش را خشک نمایید
- ۱۸- از اصلاح و تراشیدن موهای ناحیه ی گزش تا زمان بهبودی پرهیز کنید
- ۱۹- از تماس نزدیک با حیوانات، پرندگان و فضولات آنها دوری کنید
- ۲۰- از تماس خاک و گردوغبار با پوست محل گزش جلوگیری نمایید
- ۲۱- از استعمال انواع کرم ها و لوسیون های آرایشی مختلف بر روی ضایعه خودداری کنید
- ۲۲- مصرف هر گونه مواد بهداشتی، آرایشی، شوینده و انواع عطر و اسپری (بویژه با بوهای تند و شدید) را تا حد امکان کاهش دهید
- ۲۳- تا زمان بهبودی کامل از مواد شیمیایی یا بهداشتی غیر ضروری مانند رنگ مو استفاده نکنید
- ۲۴- از شنا کردن در استخرهای عمومی خودداری کنید.
- ۲۵- تا حد امکان از استعمال سیگار و قلیان و تماس با انواع دود خودداری نمایید
- ۲۶- از انجام فعالیت های سنگین جسمانی و خستگی شدید بویژه در هوای گرم خودداری کرده استراحت کافی داشته باشید و مایعات کافی بنوشید.

۲۷- اندامی که دچار گزش شده است را تا حد امکان بی حرکت و در حالت استراحت (ترجیحا بالاتر از سطح بدن) نگاه داشته و از انجام فعالیت های مختلف که باعث فشار بر عضلات می شود مانند راه رفتن طولانی، پرش از ارتفاع، دویدن و حمل بارهای سنگین خود داری کنید.

۲۸- چنانچه برای شما اتل گیری انجام شده است، از باز کردن مداوم و دلخواه آن خودداری کنید اتل خود را همواره بسته نگاه دارید مگر آن که پزشک هنگام ترخیص اجازه ی باز کردن آن را در مواقع خاص مانند شب ها برای خواب و یا هنگام حمام کردن داده باشد

۲۹- اتل را نزدیک به منابع حرارتی (شعله، بخاری، نور آفتاب مستقیم) قرار ندهید چون باعث نرم شدن و تغییر شکل آن می شود و اثر گذاری مطلوب آن از بین می رود.

۳۰- از وارد کردن ضربه های سخت و سنگین که احتمالا باعث شکستن/ ترک خوردن/ سوراخ شدن/ تغییر شکل اتل می شود خودداری کنید.

۳۱- اتل خود را تمیز نگاه دارید و از ورود هر گونه مواد زاید و آلودگی به داخل آن خودداری کنید و هنگام غذا خوردن روی آن را بپوشانید

۳۲- در صورت امکان روزانه ۲ نوبت درجه حرارت بدن خود را با ترمومتر (درجه حرارت) گیر اندازه گیری کنید
۳۳- اگر سابقه ی حساسیت شدید نسبت به نیش عقرب، زنبور یا سایر حشرات (مثل تنگی نفس یا قرمزی و خارش کل بدن) در شما وجود داشته و نیز در محیط کار یا زندگی تان احتمال بروز گزش مجدد وجود دارد توصیه می شود جهت بررسی های تکمیلی و درمان های حساسیت زدایی به متخصص آلرژی و سیستم ایمنی مراجعه کنید.

در صورت بروز هر یک از علائم زیر مجددا به اورژانس یا پزشک مراجعه کنید

۱- عدم بهبودی علائم پس از ۷۲ ساعت

۲- تشدید تورم ضایعه و گسترش یا دردناکی شدید آن

۳- خارش و سوزش بسیار شدید ضایعه با وجود مصرف داروها

۴- تشدید قرمزی و گرمی ضایعه یا کبودی شدید آن

۵- ترشح چرکی و بدبو از محل گزش

۶- بروز درد شدید یا تورم یا تغییر رنگ (قرمزی یا کبودی) در سراسر اندامی که دچار گزش شده است یا

دردناک شدن حرکات اندام یا تغییر رنگ ناخن های آن

۷- بروز کهیر (کبودی) یا ضایعات پوستی در سراسر بدن

۸- احساس خارش در سراسر بدن

۹- تنگی نفس، سختی تنفس، تنفس صدادار (خس خس سینه)

۱۰- سرفه ی شدید یا گرفتگی گلو

۱۱- اختلال و سختی بلع و ناتوانی در فرو بردن مواد مختلف

۱۲- بیرون ریختن بزاق (آب دهان) از دهان

۱۳- تورم شدید و قرمزی زبان، حلق، گلو و لب ها

۱۴- تورم اطراف چشم، صورت یا دست و پاها

۱۵- هر گونه خونریزی از هر نقطه ی بدن

۱۶- تب بالاتر از ۳۸ درجه و حملات لرز

۱۷- سردرد مقاوم به درمان با داروهای ضد درد معمولی مثل استامینوفن و بروفن

۱۸- سرگیجه شدید و پایدار

۱۹- تشنج

۲۰- رنگ پریدگی یا تعریق شدید و تپش قلب

۲۱- درد یا سنگینی و گرفتگی قفسه ی سینه یا تپش قلب

۲۲- اسهال، تهوع و استفراغ با درد شکم

۲۳- درد، سفتی یا تورم مفاصل (زانو، انگشتان، ...)

۲۴- ضعف و بی حالی یا خواب آلودگی شدید

۲۵- بروز عوارض ناشی از مصرف داروها به خصوص خواب آلودگی شدید

۲۶- شکستن، آسیب دیدن، خیس شدن یا تغییر شکل آتل

اگر در آینده مجددا دچار عقرب گزیدگی شدید

۱- آرام باشید و خونسردی خود را حفظ کنید

۲- سریعا از آن محل دور شده به محیط ایمنی بروید

۳- از حرکت و فعالیت زیاد و شدید خودداری کنید

۴- اگر تنها هستید با فریاد زدن یا تماس تلفن همراه از یک نفر درخواست کمک نمایید

۵- آرام و عمیق نفس بکشید

۶- از شکافتن محل گزش، مکیدن آن یا بستن محکم اندام در بالاتر از محل گزش جدا خودداری کنید

۷- محل گزش را با آب و صابون بشویید و با استفاده از یک دستمال پارچه ای کتانی تمیز خشک کنید، از

ساییدن و مالش شدید ضایعه خودداری نمایید

۸- اندام را بالاتر از سطح بدن نگاه دارید

۹- مقدار کمی پماد کالامین، کالاندولا یا هیدروکورتیزون بر روی ضایعه بمالید

۱۰- برای کاهش درد استامینوفن، بروفن، ناپروکسن یا ژلوفن مصرف کنید

۱۱- تا زمان بهبودی به توصیه های بالا کاملا عمل نمایید

در موارد زیر حتما به پزشک یا مرکز اورژانس مراجعه کنید

۱- اگر محل گز در سر، صورت، گردن، داخل دهان یا بینی و چشم ها است

۲- اگر دچار گزش در چندین نقطه ی مختلف و متعدد شده اید

۳- اگر هر یک از علائم بالا در شما بروز کرده است

۴- اگر سابقه ی حساسیت شدید به نیش عقرب، زنبور یا سایر حشرات را دارید

۵- اگر سابقه ی ابتلا به آسم، حساسیت های تنفسی یا پوستی و کهیر در شما وجود دارد

۶- اگر از آخرین زمانی که واکسن کزاز تزریق کرده اید بیش از ۱۰ سال می گذرد

۷- اگر سابقه ی مرگ، نارسایی قلبی- تنفسی یا بستری طولانی مدت در اثر عقرب گزیدگی در ساکنان منطقه ی محل زندگی شما وجود دارد.

تهیه کننده : لاله زار حسین زاده - کارشناس آموزش سلامت
مشاور علمی و تایید کننده : آقای دکتر مجید علیمردانی - متخصص طب اورژانس
پاییز ۱۳۹۵

منابع :

۱. پرستاری داخلی - جراحی برونر - سودارث . بیماریهای عفونی ، اورژانس و
بلایا ۲۰۱۴
۲. بیماریهای ناشی از آسیبهای محیطی (جودیت ای تنتینلی) . گردآوری و
ترجمه دکتر علی شهرامی ,دیگران (۱۳۹۳
۳. اورژانسهای طب داخلی CMMD . مولفین : دکتر سید اصغر ساداتیان و
دیگران . ۱۳۹۳
۴. دستورالعمل یکپارچه ترخیص از اورژانس ((دیتا) .گردآورندگان :دکتر رضا عزیز
خانی و دکتر روشنگر مهدی پور و دکتر کیهان گلشنی